

וכף דבר שהוא כפי וכו'. בפרק צמחא דעירובין (דף ק"ג) אייתי תרתי עובדי מלא נקורה כי רבי פדת שהיתה כבדה הרבה אשאי עשרה בני אדם והחיר לטלטלה בשבת אמר תורת כלי עליה פירוש שראויה לישב עליה וכו' עובדא כי מר שמואל צההיא אסימא

הרבא לאושכפי וסכינא לאשכנתא וחגיגא דנגרי כיתא של מתרישה דמי. ופירש רש"י חרבה לאושכפי. סכין של רעעין: וסכינא לאשכנתא. סכין של בית המקולין שהקציעם מקציעים בו גשר: חגיגא. דולייזור"ה כל הני קפדי עליהו משום דמפגמי ומקלי להו בידים. והתוספות

שהיתה גדולה מחוקת לתך שהוא ט"ו כורין יג' והחיר לטלטלה אמר תורת כלי עליה ולכן כתב רבינו אפילו הוא גדול כהוא אסימא וכבד הרבה כהוא שרימא ולפי זה משמע ללא קיימא לן כרבה ורבי יוסף בפרק צמחא מדליקין (דף ל"ה) דחלתא

כיון [א] שמקפיד עליהם שלא יטלטלם כדי שלא יפגמו וכן כל כיוצא בזה: [ב] וכל דבר שהוא כלי אפילו הוא גדול וכבד הרבה לא נתבטל שם כלי כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כבדו: [ג] כלי שמלאכתו לאיסור יבול לטלטלו בין לצורך

פירוש כוונה אפילו אינה אלא צמ ארבעה כורין אסורה דהא הכא ממיר אפילו ט"ו כורין וכן כתבו התוספות בפרק צמחא מדליקין (לה). ד"ה ואפילו) לית הלכתא הכי שיחבטל ממנו תורת כלי מפני כובדו לאמרינן בפרק צמחא דעירובין וכו' ודלא כמו שכתבו התוספות בפרק צמחא דעירובין (קג. ד"ה ההוא) דחלתא אסימא משום דלא היה הרגילות לטלטלה בחול כלל אלא אין חילוק דאף על פי דלא היתה מיטלטלת בחול כלל. לא בטלה ממנה תורת כלי מפני כבדה וכן כתב הרב המגיד הביאו בית יוסף:

אחר אסור לטלטלם בשבת: **כתב הרמב"ם** בפרק כ"ה (ה"ט) וזה לשונו כל כלי שמקפיד עליו שמה יפחתו דמיו כגון כלים המוקצים לסמורה וכלים היקרים ביותר שמקפיד עליהם שמה יפקדו אסור לטלטלם בשבת וזה הוא הנקרא מוקצה מחמת חסרון כים כגון המסר הגדול וכו'. והרב המגיד כתב בפרק כ"ו (ה"ד) גבי אולר של תבואה שאם יש לו כלים המוכנים לסמורה והולרך להם מותר לטלטלם וכל שכן הוא מפירות המוכנים לסמורה שהותרו אפילו צאכילה עכ"ל וכן משמע מכרבי דווי דאסימא בסוף פרק קמא (ט"ז) ובסוף פרק מי שהשקיע (קט"ז) וגם לפי מה שפירשו התוספות שם בסוף פרק קמא

(ד"ה הני) מכל מקום פשיטא להו דלרבי שמעון אפילו בכלים המיוחדים לעסקא לית ליה מוקצה ונריך לומר דהא דכתב הרמב"ם דכלים המוקצים לסמורה אסור לטלטלם היינו דוקא כשמקפיד עליהם שמה יפקדו ומשום הכי אף על פי שאינם יקרים ביותר כיון שהם מוקצים לסמורה אסור לטלטלם דשמקפיד עליהם שמה יפקדו דקמני קאי גם לכלים המוקצים לסמורה הא אם אינו מקפיד עליהם אף על פי שהם מוקצים לסמורה מותר לטלטלם וכדברי הרב המגיד וכתבו התוספות (קכג. ד"ה וסכינא) דכלי המוקצה מחמת חסרון כים יש ליחזר שלא לטלטלו אפילו לצורך גופו וכן כתב הרא"ש בשמכות (כלל כג ט"ו ה) וכיון דלצורך גופו אסור כל שכן לצורך מקומו כדמשמע בגמרא (קכג:) דלצורך גופו עדיף מלצורך מקומו וכן נראה מדברי רבינו שכתב בסמוך או אפילו אם נריך לו והוא דבר שמקפיד עליו שלא לעשות בו אלא מלאכתו וכו' אסור הרי שאף על פי שנריך לו לגופו אסור מפני שמקפיד עליו דהיינו מוקצה מחמת חסרון כים וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם בפרק כ"ה (ה"ט) שלא הזכיר היתר טלטול לצורך גופו ולצורך מקומו במוקצה מחמת חסרון כים כמו שהזכיר

(ה"ה טו) בכלי שמלאכתו לאיסור (ב):

[ב] וכף דבר שהוא כפי אפילו הוא גדול ובבד וכו'. בעירובין (קג) היא שרימא פירוש קורה יב' דהוה כי רבי פדת דהוה מדלו לה כי עשרה ושדו לה אדשא ולא אמר להו ולא מידי אמר תורת כלי עליה היא אסימא פירוש מכתש דהוה כי מר שמואל דהוה מחוקה אדריבא שרא מר שמואל למישידיה אדשא אמר תורת כלי עליה פירוש אדריבא לתך וכתבום הרי"ף (מט"ז) והרא"ש (ס"י י) בפרק כל הכלים וכתב הרב המגיד בפרק כ"ה (ה"ו) שהקשו המפרשים מדאמרינן בסוף פרק צמחא מדליקין (לה) שנחלקו רבא ורבי יוסף אם מותר לטלטל כוונה צמ שלשה כורין וצמ ארבעה שוין לאיסור ומירנו במוספות (עירובין קג. ד"ה ההוא שרימא) דכוונה אין דרכה לטלטלה וכל שגדולה כל כך אסור לטלטלה בשבת אבל קורה זו דרכן היתה לטלטלה בכל שעה לסגור הדלת אף בשבת מטלטלין אומה הואיל ויש תורת כלי עליה, ומדברי ההלכות ורבינו י"ן שלא הזכירו כלל הא דפרק צמחא מדליקין (לה) נראה לי שהם סוברים שמימרות אלו אין להם עיקר טו' ורבה ורבי יוסף הוא שמחמירין בטלטול ואין הלכה כמותן וכן עיקר עכ"ל:

[ג] ומ"ש כפי שמלאכתו לאיסור יבול לטלטלו בין לצורך גופו בין לצורך מקומו. בפרק כל הכלים (קכד) תנן כל הכלים

דרבי משה

(ב) וכן הוא בתולדות אדם וחווה נתיב י"ב חלק י"ג (פד ע"ג) דלא כמרדכי סוף פרק כירה (ס"י שטו) דמתיר:

דרביש

שח [א] שמקפיד עליהם שלא יטלטלם כדי שלא יפגמו וכן כל כיוצא בזה. כתב בית יוסף בשם התוספות דכלי המוקצה מחמת חסרון כים יש ליחזר שלא לטלטלו אפילו לצורך גופו

פרישה

שמקפיד עליהם שלא יפגמו וכן כל כיוצא בזה. ואפילו לצורך גופו ומקומו אסור לטלטל ואפילו הן מחובין עם שאר סמיים ועיין דרישה:

וכו' וכן נראה מדברי רבינו שכתב בסמוך או אפילו אם נריך לו והוא דבר שמקפיד עליו וכו' גמרא ערוכה היא. ואפשר עיי"ש. לכאורה יש לחמוה מאי נראה דקאמר דהא מה שכתב רבינו או אפילו אם נריך לו והוא דבר שמקפיד עליו וכו' גמרא ערוכה היא. ואפשר ליישב משום דסביחא ליה דאין ראה מקורנס בשמים מוכרחת לפי שאפשר לדחות ולומר דהא דאפרינן בשל בשמים לאו משום חסרון כים דאף על פי שמתלכך ונמאס הבשמים מכל מקום אין בכך חסרון כים: כל מוקצה אינו אסור אלא לטלטלו אבל בנגיעה בעלמא שאינו מנגדרו שרי ולכו מותר לינוי רעיון שררית הרוסח שגרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש וכן מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה כגון מעות

שלחן ערוך

מכבוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו הגדול

הגאון האלהי החסיד המפורסם

אור עולם מופת הדור

נזר ישראל ותפארתו קדוש ה'

מרנא ורבנא

מוה' שניאור זלמן נבג"מ

אורח חיים
חלק שני

הוצאה חדשה מפודרת מחדש ומתוקנת

ירושלים ת"ו תשנ"ג

א רמב"ם
 * שמות כ"ג
 י"ב
 ב רמב"ד
 ג רמ"י
 זכ"ה
 ד רמב"ם
 ה רמב"ם
 ו ר"י זיתן קכ"ד
 ז רב אחא קנ"ו
 ח רמב"ם ור"י
 ט ר"י רמב"ם
 י שמואל י"ט
 כ ע"י ס"י
 ל ע"י רמב"ם
 נס"י רמב"ם ס"א
 מ מג"ח א"ן
 סעודי ס"י רמב"ם
 נ רמב"ם
 ס ב"י
 ע משנה קכ"ג
 פ ע"י רמב"ם
 קכ"י
 (ק"ח סק"ה)

איסור כלל במה שהישראל עומד עליו במלאכתו בשבת (כיון שהנכרי במלאכת עצמו הוא עוסק) שעדיין אין שם הישראל נקרא כלל על הגבינות עד שיקנה אותן ממנו אחר השבת (ולפיכך מותר לומר לו שיעשה אפילו בשבת שמותר לומר לנכרי עשה מלאכתך אף אם מגיע מזה ריוח לישראל כמ"ש לעיל):

שח דברים המותרים והאסורים למלטל בשבת ובו פ"ט סעיפים:

א^ה אסור חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגענו באיסור זה אמרו מה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהא הלוכך בשבת כהלוכך בחול ולא שיהא השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהא הטלטול בשבת כטלטול בחול כדי שלא יהא כיום חול בעיניו ויבא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה * למען ינוח. ועוד ^ב מפני גדר הוצאה נגענו בה שמא ישכח ויוציא הדבר שמטלטל בידו לרשות הרבים ^ג והיה מן הראוי לפי זה לאסור אפילו טלטול כלים שצריך להם אלא שאין גוזרים על הצבור יותר מדאי. ועוד ^ד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומנות אלא בטלים כל ימיהם כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהם הם שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביטה הניכרת לפיכך שביטה מדברים אלו היא שביטה השהו בכל אדם ומפני זה נגענו באיסור הטלטול ואסור שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים שצריך להם כמו שיתבאר:

ב כל דבר שיש תורת כלי עליו מותר לטלטלו בשבת ע"ד שיתבאר אפילו כלי שמלאכתו לאיסור דהיינו שהכלי הוא מיוחד להשתמש בו תשמיש האסור בשבת כגון קורדום שמבקעים בו עצים או קורנוס ^ב של נפחים או ^ג של זהבים וכיוצא בהם ואפילו כלי שמלאכתו לאיסור ^ד שהוא מוקצה מחמת מיאוסו דהיינו שאדם מסיח ומקצה דעתו ממנו מחמת מיאוסו מלהשתמש בו במלאכה אחרת של היתר כגון נר ישן של חרס שלא הדליקו בו באותה שבת אין לו דין מוקצה בשביל כך ^ה ואפילו אם אינו ראוי כלל להשתמש בו במלאכה אחרת של היתר מחמת מיאוסו וסקחוננו כגון נר אפילו של מתכת שהדליקו בו נפט אעפ"כ אין לו דין מוקצה להאסר בטלטול אלא מותר לטלטלו כשאר כלי שמלאכתו לאיסור מפני שמכל מקום ראוי הוא ^ו לכסות בו כלים:

ג ואפילו כלי שהקצה אותו מלהשתמש בו שום תשמיש כגון ^א כלים המוכנים ועומדים לסחורה שאין רגילים להשתמש בהם שום תשמיש מכל מקום אם אינו מקפיד עליהם מלהשתמש בהם לא ^ב הסוה דעתו עדיין מהם לגמרי מלהשתמש בהם ולפיכך אין להם דין מוקצה להאסר בטלטול במה דברים אמורים בדבר שהוא כלי ממש אבל דבר שאינו כלי ממש אלא שיש עליו ^ג תורת כלי מחמת שראוי להשתמש בו איזה תשמיש בשבת כגון גזיזן של צמר שראויין להסמך ולשבת עליהם וכן כל כיוצא בהם ^ד אם הכניסן לאוצר לסחורה ביטל תורת כלי שהיה עליהם ואסור לטלטלם אע"פ שאינו מקפיד כלל עליהם מלהשתמש בהם אלא אם כן חזר ויחדו לתשמיש לעולם:

ד וכל הכלים ^א שהם עומדים לסחורה והוא מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם שום תשמיש אע"פ ^ב שאינם כלים היקרים ביותר ואין צריך לומר כלים היקרים ביותר אע"פ שאינן לסחורה אלא ^ג שמלאכתם לאיסור ומקפיד עליהם מלהשתמש בהם תשמיש אחר שלא יפחתו דמיהם אסור לטלטלו בשבת אפילו לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש איזה תשמיש במקום שכלי זה מונח שם או לצורך גופו דהיינו שנמלך להשתמש איזה תשמיש בגוף כלי זה (והוא ^ד שנמלך כן משחשכה אבל אם נמלך כן מבעוד יום מותר לטלטלו שמחשכה מועלת למוקצה כמו שיתבאר) וזהו הנקרא מוקצה מחמת חסרון כיס:

7c

ה ^א וכן סכין של שז
 בו הקולמוסים כי
 אסור לטלטלם אפילו
 סכינים אחרים אין
 שאר סכינים ^ב ומכל
 עם סכין זה לאחר
 מותר לטלטלו אע"פ
 שיש חשש הפסד א
 בשאר כי
 ו ^א וכן קורנוס שדכ
 תשמיש אחר שלו
 שאין מקפידים עליו
 לאיסור כמו שיתבאר
 שמקפיד עליו שלא
 עליו ש
 ז ^א נמצאת למד שע
 אסור מוקצה מחמת
 חסרון כיס אסור ו
 השמשות והג
 ח וכל זה בדבר שי
 מאכל בהמה כגון
 אבל של נכרי יש
 בדברים אלו ואפילו
 שראויין לפצוע בהן
 תורת כלי עליהם ^ז
 ט ובכלל מוקצה זו
 ואפילו אין איסור
 בו ביום בלבד כגון
 מדברי סופרים כמו
 ואסור לטלטלו אפ
 שיכול להאכילן לכו
 בהן מותר לטלטלן
 איסורן אלא בשבת
 בלבד וכן ביצה שנ
 בו ביום בלבד וכן
 עומדים לכך אלא
 דבר שאיסור אכילת
 אפילו בארץ ישראל
 י ויש עוד מין
 שיתבאר בסוף ו
 מוקצה מחמת חס
 (1) בקה"ש הגיה "בתוך הופ

וכן

L

ספר

שאלות ותשובות

דברי יואל

על ארבעה חלקי שו"ע

אשר השאיר אחריו כרכה, דבר ה' זו הלכה, הלכה לדורות, להבין ולהורות, משפטים וחוקים, פעולת צדיק האדם הגדול בענקים, הגאון הקדוש רבן של ישראל, איש אלקים מאור הגולה, אור מופלא וכבוד ה' מלא

מרו יואל טייטלבוים וצוקלה"ה

אב"ד בק"ק ארשיווא, קראלי, סאטמאר, ובקרתא דשופריא ירושלים עיה"ק ת"י, ובסוף ימיו בק"ק "קרית יואל" עיר הצדק קרי' עליוה, ושם הלכת מחוקק ספון חמדה גטווח

יצא לאור ע"י ש"ב בן ביתו של המחבר זצ"ל
אפרים יוסף דוב אשכנזי
משב"ק

שנת תשמ"ב לפ"ק

נדפס בבית דפוס

סענדר דייטש

ברוקלין, ניו יורק

צח שאלות ותשובות או"ח סימן יט דברי יואל

באמת הם סתמה כהנו בלא שום חילוק בין מקפיד לאינו מקפיד.

ב

דע"ב נלמד להשוות דעת הרמב"ם ז"ל עם דעת הר"ם ז"ל והתוספות באופן זה, דהנה הפני יהושע ז"ל בשנת דף מ"ו ע"א בתוספות ד"ה ח"ן לנו וכו', יאל לדון בדבר החדש, דהא דאמרין דכלי שמוקף מהמת חסרון כים אסור לעלמל אפילו לגורך גופו ומקומו ואפילו ר"ש מודה לה, זה דוקא בכלים שמלאכתם לאיסור כגון סיני וחירי ומזרי שמיצא הש"ס דף קכ"ג שהם כלים שמלאכתם לאיסור כפרש"י והתוספות שם שהם מיוחדים לבית הכד ולחריגת בגדים, וא"כ יהי דכלים שמלאכתם לאיסור בעלמל שרי לעלמל לגורך גופן ומקומו, היינו משום דחזו להשמיש אחריו, משא"כ הך שהם מלאכתם לאיסור וגם מקפיד עליהם שלא להשתמש בהם מלאכה אחרת ומיוחד להו מקום, מנילל אהתקף שימוש כלי זה לגמרי בשבת וחו לא חזו להשמיש אחריו, אבל בכלים שמלאכתם להיות ר"ל שיעקר מלאכתם הוא במלאכה היתר, לא הוי מוקף, דאפשר שישתמש בהם בשבת בהשמיש המותר להם ומנילל לא מקפיד מדעתו שימוש כלי זה. והביא כמה ראיות לזה מדברי הש"ס, וכתב שכן פסק הטור והשו"ט באו"ח ר"ס ש"ה דכלי שמלאכתו להיות לא שייך לאסור משום קביעות מקום שיי"ש.

והנה בשו"ע לפנינו לית רמז מזה דלהוי חילוק במוקף מהמת חסרון כים צין כלי שמלאכתו לאיסור לכלי שמלאכתו להיות, ואל דכוונתו דמשמע לו כן מדברי המחבר בסעיף א', דזה לשון המחבר שם, כל הכלים יעלים בשבת חוץ ממוקף מהמת חסרון כים כגון סבין של שחיטה או של מילה ואחמל של ספרים וסבין של סופרים וכו'. ומדחזין דנחיה המחבר למנינא וקחשיב דוקא כל הך שהם כלים שמלאכתם לאיסור, וגם מלל כתב סתם כלים שמוקפים מהמת חסרון כים, משמע דדוקא כי הנו שמלאכתם לאיסור, וגם פשטת [בלשון] מורה כן שכתב, "כגון" סבין של שחיטה וכו', דמשמע דוקא כגון אלו אבל כלים שמלאכתם להיות אינם צדין זה.

ומעתה ז"ל דגם הרמב"ם ז"ל שכתב בלשון המחבר מייירי ג"כ דוקא בכלים שמלאכתם לאיסור שמוקף לסחורה, ובהן דוקא שייך מוקף מהמת חסרון כים

אפילו לגורך גופו ומקומו. דלשון הרמב"ם צפרק כ"ה הלכה ע' כך הוא, כל כלי שמקפיד עליו כגון כלים המוקפים לסחורה וכלים היקרים אסור לעלמל וזה הנקרא מוקף מהמת חסרון כים כגון המסר הגדול ויהד של מתריסה וכו' וכיו"צ עכ"ל. והנה מתחיל בכלים המוקפים לסחורה וסיים כגון המסר הגדול וכיו"צ שהם כלים שמלאכתם לאיסור, א"כ נראה מלשון דמייירי בכל הסעיף אך בכלים שמלאכתם לאיסור, ומש"כ כפל לשונו ופירש כוונתו דכלים המוקפים היינו כגון המסר הגדול וכו' שבהן שייך מוקף מהמת חסרון כים אפילו לגורך גופו ומקומו, כי למלאכתן שהם ראויים ועומדים אסורים מפני שהם מיוחדים למלאכה אסור, ולהשמיש אחר מקפיד שלא ישתמש בהן שלא יפסדו, מש"כ מקפיד מדעתו לגמרי ודחוי צידים ממש מקרי. אבל הרב המגיד צפרק כ"ו הלכה י"ד שלא מייירי מכל זה, רק שמוקדק שם מלשון הרמב"ם שכתב שם שקדים והמרים העומדים לסחורה מותר לאכלם, וע"ז כתב הר"ם ז"ל דכ"ש כלים המוכנים לסחורה שמתר לעלמל באם הוא לריך להם שהרי פירות המוכנים לסחורה הותרו אפילו באכילה כ"ש בכלים שמתרים בעלמל, הרי דמשמע להדיא מלשון ומדבריו דלא מייירי אלא מכלים שמלאכתם להיות דוקא, ומלמד זה מדין פירות העומדים לאכילה ומוכנים לסחורה שמתר לאכלם, ובפירות הטעם שהותרו באכילה כתב הרמב"ם שם משום שאין אוכל ומשקם שהוא מוקף בשבת אלא הכל מוכן הוא אצל שבת חוץ מגרוגרות ומוקפים שמסירותן ואינן ראויין לאכילה, ואם בוי כ"ש כלים העומדים לסחורה שכתב הר"ם ראונו לומר אפילו כלים שמלאכתם לאיסור ועומדים לסחורה, א"כ ח"ן זה כ"ש מפירות ואפילו, "הוא הדין" לא הוי, דשאינו כלים שהם מוקפים מהמת עלמל ג"כ, משא"כ צדברים העומדים לאכילה. אלא צדור שהה"מ לא דיבר כלל אלא מכלים שמלאכתן להיות, וא"כ שפיר כ"ש הוא מהמרי דשיסקא שהותרו אפילו באכילה, אבל באמת בכלים המוקפים מהמת עלמל שמלאכתן לאיסור מורה הר"ם בהרמב"ם ז"ל שאסור לעלמל אפילו לגורך גופו ומקומו ושום הם לדינא צדו אלא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

דיוצא לנו מזה, דכלים שמלאכתם להיות ועומדים כמה צמנות למיורה, אע"פ שעל שאר השמישים מקפיד עליהם שלא יפסדו שום, אבל צמח שראוי להם דהיינו ליקחם לציתו אם לריך להם או ליתנם לאחרים צדוך היתר המצואר צסימן שכי"ג, אינו מקפיד עליהם ולא הקם מתחילה על דעת כן ומותר. L

Mishnah. 1998

משניות זכר חנוך

כפי שנדפס בהוצאת ראם וילנא
כמבואר בשער השני

במהדורה זו נוסף על הדף

א. פירוש המשניות להרמב"ם

ב. מלאכת שלמה

ג. פנים המשנה מנוקד

ד. קטעים מההגהות וחידושים שנדפסו בסוף

בסוף הכרך

הגהות וחידושים

המפרשים שבסוף כל כרך שנדפסו עד כה כל אחד כמדור בפני עצמו
סודרו ונערכו מחדש ברצף לפי הדיבור המתחיל על סדר המשניות
כדי למצאם בקלות ללא דפדוף וחיפוש אחר המפרשים השונים

הכל סודר והוגה מחדש

באותיות מאירות עינים ובהידור רב

כרך ג

מועד א

שבת, עירובין, פסחים, שקלים

יצא לאור ע"י

הוצאת ספרים ה. וגשל ירושלים

שנת תשנ"ט לפ"ק

לתקלה בשעה שמוציאים אותו מהקבר. דר' יהודה לטעמי' בחמץ דס"ל אפילו בשעה שמחזר עליו לשורפו, חיישינן דלמא אתי למיכל מיניה כמבואר בסוגיא דגורשין (פסחים יא, א), וכל מצוה שהחזיקו בהם הכותים הרבה מדקדקים בה יותר מ ישראל. ואע"כ ס"ל דמותר בהנאה ומשליכים אותו לחיה וגורדתו.

ובכמ"ש נדחה מ"ש מג"א, דמתוס' שם מוכח דלאו דכל תלין איכא בנפל. והיינו מדכתבו דלשעה קוברים בבתיהם. ולהנ"ל לאו משום כל תלין, דהרי להכותים ליכא מצוה בקבורת נפל כלל, אלא משום תקלה דאיסורי הנאה שהם מהנקברים כבסוף תמורה.

ולדינא צ"ע להגהות מיימוני צריכים להשהות הנפל ב' י"ט של גלויות ולפעמים ג' ימים כשחל סמוך לשבת. ועולא אמר (ר"ה כ, א) כמה טיבותא עבדינן בהדי בניי בכל דלא עבדי תרי שבי בהדי משום מתיא, שלא יהו המתים ב' ימים. והרי נפלים משהין ג' ימים. ואי הוה אמרינן דנפל מותר בהנאה הייתי אומר שמשליכים לכלב, אבל לפי הנ"ל אסור בהנאה.

ועוד עכ"פ ספק נפל כגון מת בתוך שלשים, הרי אסור בהנאה מספק, וגם קבורה לא יהיה לו ביי"ט מספק. אי"כ קשה כנ"ל. ויש לדחוק.

אבל העיקור נ"ל לדינא, דהמקיל בספק נפל לקוברו ע"י גוים ביי"ט לא הפסיד, וגם לכרות ערלתו ע"י גוים, שהרי אפילו בבן קיימא חי איכא למ"ד בפ"ב דע"ז (נו, ב) ימול ארמאי. וקרוב לודאי שכן פסק הרמב"ם רפ"ב דמילה ע"ש בכ"מ. אי"כ הכא בנפל אפילו לכתחילה נמי. ואין בחתיכת ערלת המת אפילו שהיה בן קיימא אלא חתוך בשר מוקצה בעלמא, ואין כאן תיקון גבירא כלל. ומ"מ מצוה איכא משום תקנת פושעי ישראל. וה"ל שבות דשבות במקום מצוה.

ועוד אי לא נימול אותו, היה ראוי להלינו לכבודו, דעכ"פ כבוד איכא למת שנימול ולא יכשלו בו פושעי ישראל. וא"כ טוב למולו ע"י גוי ביי"ט ולקוברו מלהלינו. ועמ"ש בס' נודע ביהודה מהדורא קמא תא"ח סי' ט"ז.

והנראה לע"ד כתבתי וחתמתי שמי פ"ב א"ח דפסה תקע"ד לפ"ק.

משחק"ס

תשובה קמה

[כתיבת גט במקום עיגון ביו"ט שני של שבועות]

ל"ע ואין דעתי שפוי ואין כחי כמאן. וב"ה כי היום אני פונה להשיב מפני כבוד התורה ולהפיס דעתו הרמה כי יפה דן ויפה הורה. כי זולת זה לא היה ראוי להיות עט ממחר להשיב, בהיותי מתגורר הרחק מאוד מקהלתי, ואין שום ספר מספרי פוסקים ותשו' אתי. והדבר איננו נחוץ כי מה שהיה כבר הוא. ולא בא הכותב אלא

76 שלום וכ"ט וחיים ארוכים ושנים ורעננים ליי"נ הרב הגאון המופלג ומפורסם כש"ת מה' שלמה ג"י ראש ב"ד דק"ק בראד יע"א.

יקרתו הגיעני ואני פה עוסק במרחצאות על רוב התלאות על גבי תלאות כי נהייתי ונחליתי השנה הזאת בימים שעברו כידוע. וגם פה אני בעו"ה עד היום הזה נחליתי בחולי קדחת

ה. ע"י תשובת רבנו שפראש הת"ם עה"ת (תרג"ם) ס' ג וז"ל: נדון נפל שמת תוך ח' ינקבר בלי שחתכו ערלתו, אם מותר לפתוח קברו לפלו משום תיקון פושעים, עיין מג"א ס"ס"י תקכ"ו [סק"כ], והגאון מו"ח ינתן בס' בינה לעתים פ"ב מהל' יו"ט הל' כ"ג חלק עליו, וקיים הדבר המרדכי ובסק רמ"א דאין מצוה לקבור נפלים, וישלבים במקום שחללה וברדס מצויים. ורק משום אל הטיש תורת אמת שנתנו לקבור ולא שייך לא ביינו ולא כפרת, וב"ה פלפלתי בזה במקום אחר. והשתא אם מ"ש מעלתו תוך ח' [היינו ח'] חדשים, אי"כ טוב לחסוד ערלתו משום תיקון פושעים וברד"ל לא שייך לא קבורה ולא חרדה ולא ביינו, ואי תוך ח' שב' מעלתו תוך ח' ימים ללדתו, א"כ תוא לדינא כחתן שלם ורוב בני קיימא יולדות אלא מתשרא אתי מחוקין אותו בנפל כמט"כ תוס' בתלין י"ב [ד"ה לרבי מאיר] ובהוכחא טיבא, אי"כ קבורתו דאורייתא, וישום רק דתקנת פושעים דלאו מר רב אשי התם עלה לא פתחנן קברו.

ה. וראה גם בבב"י מהר"ק יו"ד ס' צ, ו' י"ב, ג' בן צ"ן ח"א סי' קג ובש"ת מהר"ם שיק א"ח סי' רפב. וע"י שד"ח מערכת ק אותיות לו י"ב שהארץ בזה.

תשובה קמה

א. נדפסה גם בספרי של הגר"ש קלמ'ר בענין עינים.

להשקט מעליו הו לפענ"ד. ע"כ אמ והאמת יורה דרכ ש

וז"ל השאלה מעשה כחולה א לו בנים זקוקה ליבם, וה במקום רחוק מאח כהישג ידה להגי לכתוב גט ולחה ישתקע הדבר ולא להעלות על הספו אחר, מוכרח אני ושוב האריך פד" תהיה קול דמי הז חיובתי בדמה, א הדר"ג להודיע אג כל חכמי הק"ק תשובה. הנה י השוא

כיון שנמצא בספ קפה סק"ט) שהחל וא"כ זה החי הש בגט שלא תשאר נשמתו אחר מור באשתו הזקוקה גירושין אלו צרכי לגבי מת כחול' מותרים הסופר זו לצורך ת עוד טעם שני ביי"ט [שני] נחיר לכתוב גט כ

ואני אוסיף עוד משבת נוש מרע (כ"ב קנו, ב) כך וכך. הי"ג הוא

ב. בחנות לב העבר ש"י לרש בשבת. ג. הגאון רבי אלעזר ד. ר' לחק בחלק ח"ו ה. ימלא בקוצר לעי

ש"ד תת סוכר האזור אורח חיים חלק א

להשקט מעלי התלונות ומערערים שלא כהלכה לפענ"ד. ע"כ אמרתי עשה דכבוד תורה עדיף, והאמת יורה דרכו, וה' יהי עמנו בדבר הלכה שלא אכשל ח"ו.

וז"ל השאלה

מעשה בחולה א' ביום ב' דשבעות ולא היה לו בנים, והיה חשש שתשאר אשתו זקוקה ליבם, והיה מקום עיגון שהיבם הוא במקום רחוק מאוד בעיר רומי, והאשה עניה ואין בהישג ידה להגיע לשם. ורצה המורה להתיר לכתוב גט ולחתום ביו"ט ב"ב. ופר"מ אמר ישתקע הדבר ולא יאמר. ודבר זה אינו כדאי אף להעלות על הספר. אך מחמת שכבר נתעקש בו אח"כ, מוכרח אני לכאר ולהוציא מלב המתעקש. ושוב האריך פר"מ אלי כתוב וז"ל ולמען לא היה קול דמי האשה צועקת עלי לאמור כי אני חייבתי בדמה, אמרתי להציע דברי לפני כבוד הדר"ג להודיע אם יפה הודתי או ח"ו שגיתי, כי כל חכמי הק"ק החזיקו עמי זולת וכו' עכ"ל.

תשובה

הנה לפי מה שראיתי מתוך דברי השואל התיר המתיר מתרי טעמי. א' כיון שנמצא בספרים והובא בבית שמואל (ס"קסה סק"ט) שהחליצה היא תיקון לגשמת המת. וא"כ זה החי השכיב מרע שרוצה לפטור אשתו בגט שלא תשאר זקוקה, הרי הוא רוצה לתקן נשמתו אחר מותו, שלא ישאר רוהו מקשקש באשתו, הזקוקה כדאיתא בזה"ה. נמצא הוה גירושין אלו צרכי המת ותיקון נשמתו. וי"ט שני לגבי מת כחול שווינהו רבנן (ביצה ו, א), א"כ מותרים הסופר והעדים לחלל יו"ט שני בכתיבה לצורך תיקון נשמתו לכשימות.

עוד טעם שני להתיר, אם מתירים כבוי הנד ביו"ט (שני) מפני ד"א או הפסד ממון, לא נתיר לכתוב גט מפני תקנת עגונות כי מצוה רבה היא.

ואני אוסיף עוד טעם להתיר, שהרי התירו קנין בשבת משום שלא תטרוף דעת השכיב מרע (ב"ב קנ"ו, ב) שרוצה שיהיו נכסיו כחולקים כך וכך. ה"נ הוא שלא תטרוף שרוצה הוא לפטור

אשתו מיבום. וזה אפילו כשהיבם בפנינו ואין כאן חשש עגונה. והחוס' ר"פ הזורק בגיטין (עו, ב ד"ה והיזיל) שכתבו לפטור מיבום, אין כוונתם משום חשש עיגון. אלא אפילו לפנינו היבם רק שלא תטרוף דעת השכ"מ שרוצה לפטור אשתו ממנו. וכן משמע בלשון תוס' עירובין ע"א ע"א [ד"ה ומקני] ובב"ב קנ"ו ע"ב ד"ה קונין וכו', ע"ש וברא"ש.

ואם ההיתרים אלו נכונים יצמח מזה ח"ו עוד היתר, שכיב מרע שרוצה לתקן נשמתו לחלק נכסיו בקרן קיימת ודברים טובים ותקף ליה עלמא. והרבה פעמים יודע בנפשו שצריך לעשות מממונו צרכי רבים להציל נפשו מדין של מעלה, ועל הרוב אין לו קיום בלי כתיבה וחתימה עפ"י דינא דמלכותא. א"כ לתקן נשמתו הוה צרכי המת, ולדבר מצוה דרבים תלמוד תורה ופרנסת עניים, ושלא תטרוף דעתו יכתבו ביו"ט ב'. ובפרט שבעיני העולם קיל כתיבה משטיית שכותבים בו צוואות ושטרות מכתיבת גט כתיבה אשורית. גם כי אינו נלענ"ד והארכתי בזה במקום אחר, מ"מ יצא מזה מכשול גדול. ע"כ צריכים לכאר טעם ביטול דברים האלו בעזה"י, ולא תקום ולא תהיה כזאת בישראל ח"ו.

הנה כתב הגמ"י פ"א דה' מילה אות יו"ד והביאו ב"י בקיצור בהל' יו"ט סס"י תקכ"ו וז"ל, אבל נפלים שנהגו להסיר ערלתן אפילו י"ט ב' של גליות אינו דוחה. דהא דאמרינן דיו"ט ב' לגבי מת כחול שווינהו רבנן, היינו דוקא מת שהוא בר קיימא וכו'. ועוד דמה שנהגו להסיר ערלתו אינו מנהג תורה, ואפילו את"ל דאינו אלא כמחתך בשר בעלמא, מ"מ אסור לטלטלו. ומה שנהגו להסיר בחול, מפני תקנת הפושעים דאמרינן כבראשית דבה הקב"ה מעביר את הערלה מאותן שמתו ולא מהלו ונותן על פושעי ישראל וכו' רצ"ע עכ"ל. וכן פסק בש"ע שם. ולכאורה צ"ע הא אפילו למינז' לי' גליבא ואסא שאינו שלא יסריח אלא לכבוד בעלמא התירו (ביצה ו, א) מאי טעמא לא נתיר טלטול בעלמא לתקנת מתים. היינו הפושעים שכבר מתו להצילם

ב. בדיקות ל"ב העבריו על א"ה ס' תקכ"ו. (בא"ה ס' תקכ"ד ע"ג) ב' כתב המחבר וז"ל, שכתב מרע דתקף ליה עלמא טבא שרי לרשי בשבת, ובט"ו סק"ג כתב וז"ל, פ"י יכתב הנט בע"ט, ע"כ).
ג. ומאן דבי אלקור לנדא בעל דה המלך על תרומ"ב.
ד. ר' יהודן בחלק הו"ט ס' קנה יח' חת"ס שבת קנ.
ה. ויבוא בקיצור העיל דיש ס' קמה ע"ש. והאח קיבן שיה' חת"ס ס' נה.

ובאמת צ"ע על הרמב"ם דס"ל אין מקנין לשכיב מרע, נהי דס"ל דתיחוד ותפתח קנין שאינו ניכר הוא, הלא הגירושין עצמו קנין הוא. כמ"ש תוס' בפ' משילין הנ"ל, ומשנה שלימה שנינו וקונה את עצמה בשתי דרכים בגט ומיתת הבעל. ואין לך פ'רסום והיכר יותר מגירושין. והרא"ש נמי מאי טעמא לא מייתי ליה מגירושין גופיה.

וחנה הש"ך בח"מ סי' ר"ב סק"ג כתב בדעת הר"ן וה"ה דחצרו וקנינו באים כאחד לא אמרינן, דתרי מילי בהרדי לא מצי עביד ע"ש. ושם רשמתי על הגליון שסברא זו רמוזה בריטב"א קידושין כ"ו ע"א ד"ה אמר חוקי' וכו' יע"ש. וצ"ע לכאורה משי"ס ר"פ הזורק דבתר דאיכסף רבא הדר אסיק גטה וידה באים כאחד. ובאמת רש"י פירש שם שהקנה באגב. אך הר"ן פליג דאין גט נקנה באגב.

באמת במלחמות ה' בפסחים בסוגיא הרהיני (לא, א) מוכח דאגב קנין דאורייתא הוא, מ"מ הר"ן לא ס"ל הכי וסבירא ליה התם מטעם תצר היה. וא"כ ב' דברים באים כאחד.

וצ"ל התם בגטין סלוק בעלמא הוא שהבעל מסלק כחו מהאשה וממילא היד שלה לקנות החצר ברגע א', אבל לקנות ב' דברים בבת אחת לא. א"כ משמע דגט לאו קנין הוא אלא סלוק רשות. אבל זה ליתא, בודאי גופה קנוי לבעלה לאישות האמורה בתורה, לזה בודאי קונה א"ע קנין גמור. אך מה שאין לאשה יד לקנות חצר מפני שהבעל אוכל פירות, לזה מהני סלוק כחו בעלמא. ובמקום אחר האדכתי בזה. עכ"פ מגט גופיה מוכרח שמקנין לשכיב מרע אפילו בשבת. **ואגב** אומר בדברי הג"א התמוהים שם פרק מי שמת (סי' לו) שכתב דסוגיא דעלמא דמקנין לקטן, ואך מסוגיא דב"ב משמע דלכ"ע אין מקנין לקטן. וצ"ע הלכה כמאן ע"ש. וצ"ע דמבואר בין לר' מאיר בין לר' יהודה אליבא דר' יהושע מקנין בין לקטן בין לגדול. וכמדומה שבסוף ספר לחם סתרים נתעורר בזה ולא תירץ כלום. ואין הספר אתי לעיין.

ולפע"ד לפרש דבריו עפ"י תוס' גטין ס"ה ע"א ד"ה צרור וכו', וס"ל להג"א המשהגיע לצרור וזרקו, ובחליפין אינו קונה כמ"ש תוס' בתירוץ השני אותו קטן אינו קונה לכ"ע. ע"כ לא ס"ל לר"י דמקנין אלא או לגדול שיש לו בעצמו

קנין חליפין מגו דהוא מצי למזכי זכין נמי עבורו. אי נמי לקטן פחות מצרור וזורקו כיון שאין לו שום קנין, תקנו לו קנין ע"י אחר כמו בשכיב מרע. אבל משהגיע לעונות הפעוטות דיכול לזכות בעצמו וקנין חליפין לית ליה, ה"ל תרתי לריעותא. בזה לא תקנו כנלענ"ד.

נשוב לנידון שלפנינו. שעכ"פ להרא"ש וסייעתו מקנין משכיב מרע בשבת להדיא ע"י אחרים העושים איסור עבורו ליישב דעתו. והכי נמי י"ל ביום טוב ב' אפילו ע"י כתיבה. אך הרא"ש בגטין כתב, לא התירו אפילו טלטול הגט רק קנין כיון דבלא"ה הותר לצורך צוואתו, והואיל וכבר ניתן שבת לדחות לענין זה הותר קנין לצורך גירושין. אבל טלטול [לא אע"ג דטלטול] קיל מקנין. נמצא הרי זה בא ללמוד ונמצא למד, הרא"ש בא ללמוד דשרי קנין בשכיב מרע אפי' קנין הצריך והמועיל, מדשרינן קנין בגט תיחוד ותפתח. ושוב יליף טעמא דשרינן בגט משום שכבר הותר קנין לצורך צוואתו. מ"מ מוכח דלא הותר אלא מה שכבר ניתן לדחות אבל לא טלטול. ואך נתיר לכתוב ב"ט ב'. אם לא נאמר ה"נ הותר לכתוב צוואת שכיב מרע ב"ט שני, ומתוך שהותר לכתוב צוואה הותר לכתוב גט. וישתקע הדבר ולא יאמר.

ואפילו למסקנא דמסיק הרא"ש בגטין, אם אי אפשר בענין אחר מותר אפילו לטלטל הגט וליתנו לה אע"ג דלא ניתן לטלטל לדחות. מ"מ אין ללמוד כתיבה החמורה אפילו ב"ט ב' מטלטול הקל אפילו בשבת. **ל**

ועוד נ"ל היכי דאי אפשר בקנין חצר דמותר לטלטל הגט, לאו מטעם דחיה אתאינן עלה, אלא היתר גמור הוא. עפ"י מ"ש המרדכי ר"פ הזורק, דבזמן הזה דמותר לכתוב תורה שבעל פה מותר לטלטל גט בשבת. והקשה ב"י (אה"ע סי' קלו) בכדת הבית הא עובדא דחקיף ליה, הוה בפני רבא, ובזמן רבא כבר הותר לכתוב תורה שבעל פה. עיין ב"ש סי' קל"ו סק"ח, ועמג"א סי' ש"ז סקכ"ד.

ולפע"ד לכאורה י"ל נהי גט אחר מותר לטלטלו מטעם הנ"ל, מ"מ גט שכיב מרע שמדקדקים עליו ומקפידים שאם יארע בו שום קלקול או טשטוש אין פנאי לחזור ולתקן. כיון דקפיד עליו מייחד ליה דוכתא טפי מסכין של מילה. עיין א"ח רס"ו ש"ח. ואמנם זהו דוקא אם

אפשר לתת לה בלא טלו אבל אם אי אפשר כי או לא שייך לומר דמוקצה יתטשטש ותטרוף לו ה' לזה הקצהו לתנו לה וא"כ אינו מוקצה וממה לתנו ע"י קנין לא הור קנין שכבר ניתן לדחות אפשר ליתן באופן אחר הגט כלל

וממילא חכנא לדינא שלא לכתוב וחלילה לוי

קן אמת כתבתי במקוב הוא (תמורה) [חמור מספק כמ"ש רמב"ם] ובשלמא היכי דמגיעני ימים גורה משום שלח שהוא לעולם נ' יום מ' כבר נתפרסם בכל העוג אבותינו לא

וצ"ל משום גזירה א ממילא חמור ט

שלום רב ליי"ג הרב ד ושנון כש"ת מו"ה תחכמוני בק"ק קאנישו **נועם** מכתבו הגיעני ו ה' רבו עלי אמו ודי לחכימא. הנה תוכ הורה הוראת שעה להו

טז. כך הגיה לנבן בשו"ת ד יו. ע' ח' חת"ס ביתא בב, ית. וב"כ הריטב"א ר"ה ית, יט. אולם לחלק בחלק יר"ד יט"י עירובין לט, ב ר"ד

א. הרב וילף מאסקוויין בשו" ששיתת התירו שבמרתף שהטב"י עצמו לא התיר רב התהני בן בשום מקום. וע'

נתקבל, כמו ב"ט של ר"ה שאם באו עדים מחצות ואילך לא נתקבלו, ומ"מ גמרו היום בקדושה ולא מחמת ספק. ומש"ה חמיר טפי. וה"נ דכוותיה".

ואפשר משום דבעי חיזוק טפי רמז לנו משה רבינו ע"ה בשבועות דוקא כמ"ש מג"א

רס"י תצ"ד בשם רמ"ע מפאנו וע"ש בפנים.

ובק"י אגדה כתבתי, שלא י"ט ב' של גליות רמז בשעת חדות מתן תורה וחירות מאו"ה,

אלא י"ט ב' של גאולה בב"א, דלש"ס פ"ק דגטין (ה, א) דכל הנסין שבים הגדול עד אוקיינוס

שייכים לארץ ישראל, והוא עד מצר רמון ספרד. ואם ידורו שם על האיים הללו ישראלים, שם לא

אפשר להודיע לא על ידי משואות ולא ע"י שלוחים, כי רחוקים זה מזה. וע"כ צריכים

לעשות ב' ימים טובים של גאולה.

ופ"ה תהא שביתת קולמוסי לעת עתה נכתב בלא אומן ובלא כלי. ואחתום בכרכה ולא יאונה

אליו רעה ונגע לא יקרב באהליו. יראה בנים ובני בנים שלום על ישראל ועל רבנן כנפשו הטהורה

ונפש א"נ. פיסטשאן יום ה' בטו"ב תמוז תקצ"א לפ"ק. משה"ק סופר מפפד"מ

אפשר לתת לה בלא טלטול כגון ע"י קנין חצירה, אבל אם אי אפשר כי אם ע"י טלטול ליתן בידה, לא שייך לומר דמוקצה מחמת דקפיד עליו שלא יתטטטש ותטרוף לו השעה לתקן. זה אינו, הרי לזה הקצהו לתנו לה ואיך נאסר לתנו לה בשבת, א"כ אינו מוקצה וממה נפשך. נמצא אם אפשר לתנו ע"י קנין לא הותר אפילו טלטול, ודוקא קנין שכבר ניתן לדחות אצל צוואתו. אבל אם אי אפשר ליתן באופן אחר, אז אין איסור בטלטול הגט כלל ליתן לה.

וממילא תבוא לדינא דיפה הורה פר"מ הגנ"י שלא לכתוב גט ב"ט ב' דשבועות וחלילה לזלזל ב"ט ב'.

הן אמת כתבתי במקום אחר ד"ט ב' דשבועות הוא (תמוה) [חמור], דמעולם לא עשאוהו מספק כמ"ש רמב"ם פ"ג מקה"ח ה"ב ע"ש. ובשלמא היכי דמגיעים שלוחי ניסן עושין ב' ימים גזרה משום שלוחי תשרי. אבל בשבועות שהוא לעולם נ' יום מ"ט ב' של פסח, ועד אז כבר נתפרסם ככל העולם קביעות ניסן, וא"כ גם אבותינו לא עשו מספק.

וצ"ל משום גזירה אטו פסח וסכות", וא"כ ממילא חמור טפי, כיון דלא מחמת ספק

תשובה קמו

[המום מקוה ביום טוב שני]

טבילת אשה חולשת ומעונגת, שאי אפשר לה לטבול במים קרים, ובכל זאת ציוה לבשל אצל האש וגם ליקח מהמים שביורה לצורך אכילה וכדומה. ונפשו היפה בשאלתי אם טב הורה והאריך מאוד בראיותיו.

והנה אשר הצריך לבשל שום דבר אצל האש, אע"ג שציוה ליקח מהמים לשחות, ואם

שלום רב ליי"ג הרב המופלא עושה פלא הרוץ ושנון כש"ח מו"ה מאיר נ"י יושב בשבת תחכמוני בק"ק קאנישע יע"א.

נועם מכתבו הגיעני ובראותי כי טרדות עבודת ה' רבו עלי אמרתי להשיבו עכ"פ בקיצור ודי לחכימא. הנה תוכן הדבר כי מעלתו הרמה הורה הוראת שעה להחם המקוה ב"ט ב' לצורך

טו. כך הגיה לנכון בשו"ת חמרת שאול סי' מב וע"ש במה שהאריך בדברי החוס, ור' בפי' הגר"פ"ב לרס"ג ה"ב ל"ה קנו. יו. ע"י ח"י חת"ס ביצה כב, א ולחלן בחלק יור"ד סי' רנ. יח. וב"ב הרשב"א ר"ה י"ה, א. יט. אולם לחלן בחלק יור"ד סי' רנ כתב רבינו ברבר פשוט דשבועות קל מר"ה בודשלים ולא באו עדים מן המנחה ולמעלה. וע"י רש"י עירובין למ, ב ד"ה וכן אבודיהם השלים (עמ' רלט) בשם הרשב"א ובתרוועת מלך ר"ה סי' מא.

תשובה קמו

א. הרב זלך באסקוויין בשו"ת גבו"ה או"ה סי' בת התיר ב"ב"ט שני של פסח להסיק תחת יורה ע"י נ"י לצורך תבשיל של קאפע ששיתת חזקו שבמרתף מורה זו. וע"ש מה שז"ן בזה תנב"י ולחלן סי' בו הסכים עמו. ואולם בשו"ת גחולי סתרה סי' ל כתב שהנב"י עצמו לא התיר דבר זה בשום מקום, רק כדי לחוש על כבודו של הגר"ו באסקוויין הראה שיש פנים להתיר. אבל לא התירו בן בשום מקום. וע"י שו"ת הר"ב ונשכוחו סי' ד.

511 קס
73
6

15

בעזרת השם יתברך

„אברהם“ יג"ל יעקב ובניו ינוחו בו

ס פ ר

שאלות ותשובות יג"ל יעקב

על שלחן ערוך אורח חיים

אשר הכינו וגם חקרו הנשר הגדול הרב הגאון החסיד המקובל
צדיק ונקי חריף ובקי משנתו וך ונקי סיני ועוקר הרים מאיר
לארץ ולדרים המפורסם במדינות וערים
כקשיה מוהיר ר' חיים מרדכי יעקב גאטטליעב וצללהיה
אביד ורימ דקהל ספרדים במישקאלטץ יציו ושם חלקת מחוקק ספון
ומלפנים בקיק מיידאן, בארשא, אויבער ווישא, ריוואוליא, והגליל יע"א
בעל מחבר ספר יג"ל יעקב על התורה וש"ת על ד' חלקי שו"ע

יוצא לאור ע"י נכדי המחבר ה"ה הרה"ח המו"מ
מו"ה ר' מאיר צבי ומו"ה ר' אברהם ומו"ה ר' משה זאב שליט"א
בלא"א מו"ר הגה"צ מוה"ר יהודה גאטטליעב שליט"א ממלא מקום אביו
המחבר הגה"ק וצ"ל זי"ע, וכעת בברוקלין גו"ר יארק יצ"ו.

פעה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תשכ"ד לפ"ק

ויג"ל יעקב את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן

יג"ל יעקב ישמח ישראל

חתן אמת ליעקב חסד ל"אברהם"

אמנם למעשה לרוב חנו לעורר עוד על שני דברים מה שיש לחוש בשאלה שלפנינו, בלתיחת הסורה הדשה מהתנת כגון חנפלות (הא) שלא יהיו קשורים יחד כפי הרגיל להיות דזה גרע משלל של כובסין והו קשר של קיומא, ומלבד שאסור להחירו בשבת אפילו ע"י עבד"ם, אלא אפילו אם התיר עבד"ם לרבו, מ"מ זה הו שפיר מוקף מהמת איסור, שכן השמשות היו מקושרין, ושנית שלא יעברו לזרין מצד שאר הכלים והסחורות, דא"כ יש צוה משום צורה, כמבאר בירושלמי (פ"ז בשבת ה"ב במלאכה צורה) דגם בצנודים שייך צורה, ועוד חו"כ חנו שלא לקחת להדיא מן החנוה צפרהסיא משום עובדין דחול, וכמו במפניה חת החלוקה, שיש צו משום עובדין דחול כמבאר בפוסקים, אבל ללקחם בחקראי ובצנעה מתקום מיוחד גיל דאין בהם משום מוקף כלל.

ושוב כתב לי השואל הנ"ל כמה השגות על דברי, וזה אשר השגתי לו שנית.

לברצ הנ"ל.

(ח) מה שהמה על ראיתי מפי השואל גבי ק"פ, דהרי החם בחובלין מיירי דל"ש כלל מוקף לסחורה, כמו הולך חלל חנוני בניזים ואגוזים עכ"ד.

לק"מ דמלבד מה שראיתי זחת סובצת לפי צורת כח החולקין על מע"ב, וסוברין כשי המהלה"ק, והרי במהלה"ש (ריש סי' ש"ה סק"ג) מפורש דאין חילוק בין כלים לחובלין העומדין לסחורה, רק בקפידא חליא מלתא, אמנם גם לפי מה שהעליתי שם דלא במהלה"ש, ג"כ אין כאן קושי כלל, דזה לא נחשב כלל לחובל, דשה חו צע"פ שחל בשבת לא חזי לחילוב, לא לק"פ עד הערב, ולא לשחטו לחולין דאסור בשבת, וערש"י במס' שבת (ריש קי"ו ע"א ד"ב הכא) דבבשר מוקף, ואפילו לחוב' שם ד"ה הכא, הו מוקף, רק דחמירו משום צוין קדשים, וגדולה מזו כתב בשו"ת חכ"ץ (סימן ל"ב) דהא דשוחט חייב משום לוצע, אע"ג דאין לציטע בחובלין, הוא רק לרצ לשיטחו דקוצר, דאסורה בחילוב ליומא, ע"כ אין לו דין חובל, רק כמו צנד וכלי, משא"כ לדין אין חייב משום לוצע וע"ש, א"כ שפיר דמי ק"פ בצר"ם שחל בשבת, לדין כלים העומדין לסחורה ולא לחובלין, ולא דמי כלל לאגוזים ובניזים ח"ב מחוד.

(צ) מש"כ מהא דמסיקין בכלים, להוכיח מזה דגם במוקף דחס"כ שייך להחיר כו', במ"כ שגה צוה מחוד, ולא שייך בגמרה דשבת (דף קכ"ד ע"א) דמפלטל שם צבא דאין סומכין הדלה בצקעת כו', ומשם יתבאר לו, דהא דמסיקין בכלים, הוא ג"כ משום דמוחרין בחשמיש לכל מילי ועומדין לכ"ד, וא"כ פשיטא דלא מיירי כלים יקרים המוקפין מהמת חס"כ, ולא הולך להשמיטנו זחת, דאשנו אכתי לא ידענו דמוקף מהמת חס"כ אסור, ולא לטפול, ואחפלא מחוד על מעב"ת נ"י, מה עלה על דעתו להחיר במוקף דחס"כ, דאסור לטפול אפילו לל"ג ומקומו, ובהמשין שם (בדף כ"ט ע"א ודף קכ"ד ע"א) ימלא דקאי אמתניתין דכל הכלים הניטלין בשבת, ובהכי מיירי דך נמי, ולא בכלים שהן מוקפין מהמת חס"כ, והיו אסורין בכל מוטי עלטול, איך יעלה על דעתו להחיר בהסקה צבא.

רוצים לחסרן, מכה מוקף דחס"כ, א"א להעמיד רק במלאכתן לחיסור וכדצ"הרנו לעיל, וכמו בכלים יקרים, ועטם ובצרה אחת להם שאם אין מיוחדין לסחורה בחופן האסור בשבת, דהיינו להוליכין למק"א כמו שדקדקתי לעיל, אם כן מה צדך שעומדין לסחורה, הרי עומדין ג"כ לזה ציוס השבת, אם יודמן מי שגריך להם ויקחם בחופן המותר, כגון צלי סכום מקח והזכרת דמים, והגם דזה לא שכיח כ"כ, מ"מ בכלל סחורה שעומדת חליו הוא, והרי גם מו שמתחזק וין למכור או וי"ש, שיקר דעתו הוא למוכרן בחול בעד דמים, או ע"פ צעד פיסוק דמים וזקופת מלוה, ומ"מ אם חזמן מו שרואה ליקח ממנו בשבת צלי פיסוק או מזה, גם כן רשאי ליתן לו, וע"פ לא יקרא מקפיד ע"ז, וכן נעטה משמעות לשון רמב"ם, דכיל ג"כ כלים העומדין לסחורה או כלים יקרים, ואח"כ סיים כגון מסר הגדול, וקא השיב הדברים שבש"ס, וכלם הו כלים שמלאכתן לחיסור, אין גם אחד מהם מכלים של היתר, וא"כ גדולי צדוקה נקטינו על כל מה דפתח ברישא.

והנהגה הגם שדבר זה ח"ל שום ראי' אדריצה על האוסר צוה לר"ך להציא ראי', לחדש דצר שלא מנינו צש"ס וכנגד הסברה, מ"מ לרווחא דמלתא, אציא עוד ראי' נכונה לזה צ"ה, מן הש"ס (דף קכ"ד ע"ב) אמר רב הונא היתה צהמתו עטונה כלי זכוכית, מתיר את השקין וכו', ופרקי, והאין חנו נעול את הכלים הניטלין בשבת, ופירש"י והרי כלי זכוכית כלי הניטלין הן, ומשני הכא צמחי עסקין, בקניה דלומנא, פירש"י העשו להקין דם והוא מאוס ע"כ, והנה הוואה יראה כמה מהדוק יש בחוקימתה ז, ונרמ דמיירי שצ"ה על צהמתו קנה דלומנא, שכבר נשתמה צו, דח"כ לא הו מאוס, וגם לכות זה צשם כלי זכוכית סהם, והשתא אם היתה כד' החוי"ה וקש"ע הנ"ל, דגם כלי זכוכית של סעודה הרחויין לחילוב, אם עומדין לסחורה אסור ללקחם בשבת מהות, שאינו עומד להשחיל, ח"כ מאו דוקא דש"ס, הרי יכול להוקמה צרוחה, דמיירי בצב"ג שהי מצוה על צהמתו כלי זכוכית לסחורה צהמתו, ומקפיד עליהם להשתמש בדבר אחר, רק למוכרם כשחזמן קונה, א"כ הו מוקף מהמת חס"כ, דככל מודים צו, והי חריך מרווח ומלתא דשתיחה עובא, ח"ו דנכלי שמלאכתן להיתר ל"ש כלל מוקף דחס"כ, אעפ"י שעומד לסחורה וקפיד עליהו, וזהו ראי' נכונה צ"ה.

76

והשתא מחוד ימתקו להבין ד' ה"מ (בפס"ו ה"א) שכתב בפשיטות דכלים העומדין לסחורה מותרין לעלטל, ולא חילק כלל הו מקפיד עליהו או לאו משום דהתם חייבי דומיא דפירות לחילוב, כגון חמרי דעיסקה דמיירי מיני שם, וסתם פירות לא משכיל מלאכתן לחיסור, אם לא כשרואה להוליכין למק"א, ומזה לא מיירי התם כלל, שלא חזר מזה צרמב"ם שם, וא"כ ל"ש כלל לחירונו של הצ"י, לחלק בין קפיד או לאו, אעפ"י שחירונו אמת ומוכרה ומפורש בלשון הרמב"ם, ונראה שהצ"י ג"כ לא הולך לזה, רק מפני שהי סבור דהב"מ מיירי בכל הכלים, גם במלאכתן לחיסור, ע"כ הולך לחלק בין קפיד או לאו, אבל בכלים שאין מלאכתן לחיסור אפילו שקפיד עליהו, לית כאן משום מוקף דחס"כ כלל, והגם שהתפא"י וחוי"ה וקש"ע וגם מהלה"ש"ק לא נחתו לזה, מ"מ יש לסמוך על הרב התניה ז"ל, ועל דברי המרכבת המשנה שבצאתו צחלת דברי, אשר דבריך מוכרחין צש"ס ופוסקים, בראיות צרורות צ"ה, יתנו עדין ויולדקי.

L

בעוהש"ת

ספר

מ"ל מלאכות

חלק שלישי

הלכות מבוארים, על שאר הלכות שבת
נאמרים, אוהב ד' שערי ציון בשערים, אשר
הלכותיה תלויות בהררים, מדברי ש"ס
ראשונים ואחרונים, ועד השולחן ערוך ונושאי
כליו מחברים, ואתו עמו דעת גדולי האחרונים,
בהלכתא רבתא לשבתא

בעזר השי"ת החונן לאדם דעת

חיים קלמן גוטמאן

ברוקלין נוא יארק יצ"ו

שנת תש"פ לפ"ק

כלים בחנות עומד לסחורה

דבש"ע (רי"ט ס"ו ע"ח) מבואר דכלים (סתמא) משמע אף כלים שמלאכתם להיתר) העומדים בחנות למכור וקפיד עלייהו שלא להשתמש בהו שום תשמיש יש עלייהו מוקצה מחמת חסרון כיס, ע"י ב"י שהשוה דעת הרמב"ם שכו' דין זה (פסק כ"ט) עם דברי הרב המגיד (נפרק כ"ו) שכו' בתוך דבריו להתיר כלים העומדים לסחורה כמו פירות העומדים לסחורה, ואין סתירה ביניהם דהרב המגיד מיירי בכלים שאינו מקפיד להשתמש בהו (קודם שמוכרם), והרמב"ם מיירי במקפיד להשתמש בהו שום תשמיש עיי"ש. ומוכח דאפי' במלאכתו להיתר אסור (דומיא דפירות) אם מקפיד.

הנה לפי שיטת הפני יהושע הנ"ל מובן דאף בכלי שמלאכתם להיתר יש עלייהו דין חסרון כיס דהרי כל סברתו להלק דבכלים שמלאכתן להיתר לא הוי מוקצה חסרון כיס דהרי חזי לתשמישתיה אבל בעומדים לסחורה הרי קפיד שלא להשתמש בהו כלל כדי שיתאפשר למכרם, מש"ה יש עלייהו דין מוקצה חסרון כיס.

אבל לסברת התוס' שבת הנ"ל דלא מעלינן ב' דרגות, ודוקא כשכבר נאסר מדין מלאכתו לאיסור בדקפיד הוי מוקצה חסרון כיס, א"כ אף שעומדים לסחורה וקפיד עלייהו אמאי חל עלייהו דין חסרון כיס, ועל כרחק צריכנא בזה מה שהעלה בשו"ת דברי נחמ" (ס"ו כ') והאריך דמשמעות הרמב"ם בכלים העומדים לסחורה קאי אף בכלים שמלאכתן להיתר והקפדתו שלא להשתמש בהו כלל כדי שיתאפשר למכרו הוי כעין כלי שמלאכתו לאיסור ומקפיד דתו לא חזי לשום תשמיש וביותר יש לבאר דכיון דמקח וממכר אסור

וראייתו מריש ס"י ש"ח ביאר בשו"ת דברי יואל (או"ח ס"ו י"ט אות ז') דכיון דנחית המחבר שם למנינא במיני כלים שהם מוקצה מחמת חסרון כיס סכין של שחיטה או של מילה ואיזמל של ספרים וכו' הרי דקחשיב דוקא כל הנך שמלאכתן לאיסור, משמע דוקא כאלו שהם מלאכתן לאיסור יש בהו דין מוקצה מחס"כ עכ"ד.

ועי' עוד בש"ע התניא (סעיף ג') כתב ג"כ בתוך דבריו דוקא כלים שמלאכתם לאיסור ומקפיד עלייהו הוי מוקצה מחמת חסרון כיס. אולם אכתי יש לעיין באופן דכלי שמלאכתו להיתר לא חזי לתשמיש ומקפיד עלייהו, כגון ציור טבלא התלוי על הכותל, אם בכה"ג חל עלייהו שם מוקצה חסרון כיס, ועי' חזון איש (ס"ו מ"ג אות י"ו) שדן בזה, וכן משמע במשנה ברורה (סק"ח) דכל שמייחד להו מקום מחמת הקפדתו יש בה דין מוקצה חסרון כיס, וכן ולדוגמא עוד כגון כלים המיוחדים להשתמש בהו לימי פסח.

שיטת תוס' שבת

אולם התוס' שבת (רי"ט ס"ו ע"ח) וביותר האריך להלן בס"י ש"י דגזירת מוקצה בכלים לא גזרו על מוקצה מחמת חסרון כיס רק אם כבר חל על הכלי גזירת כלי שמלאכתו לאיסור מעלינן דרגא בדקפיד ומייחד להו מקום יש עליו דין מוקצה מחמת חסרון כיס, אבל בכלי שמלאכתו להיתר אין הקפדה ומייחד להו מקום חל עליה דין חסרון כיס, עיי"ש שכתב ליישב מחלוקת (נפ"י ע"י) במטה המיוחדת למעות דתליא אם השיבי מלאכתו לאיסור שיאסר בדקפיד משום חסרון כיס ע"ש. ולפי שיטתו אף ציור התלוי על הכותל ומייחד להו מקום לא הוי מוקצה מחמת חסרון כיס, עי' תהל"ד (ס"ו פל"ו סק"ו).

בשבת והוא מיוחד למוכרו חשיבי כמלאכתו לאיסור וע"י שמקפיד חל עליהו דין חסרון כ"ס.

פירות העומדים לסחורה

ק"ו בסי' ש"י פירות העומדים לסחורה לא הוי מוקצה, ומקורו ברמב"ם (פרק כ"ו הל"ד), וכ"י ע"ז הרב המגיד דנשמע מדברי הרמב"ם אלו דכ"ש כלים המיוחדים לסחורה מותר לטלטלם אם צריך להם שהרי פירות העומדים לסחורה הותרו אפי' באכילה, כ"ש כלים שמותרים בטלטול עכ"ד.

דבריו צ"ב באיזה כלים העומדים לסחורה קאי שהותר בטלטול, הלא הרמב"ם (נפק כ"ה הל"ט) כ' בהדיא כלים העומדים לסחורה אי מוקצה מחמת חסרון כ"ס, והב"י כתב דהרמב"ם מיירי במקפיד שלא להשתמש והרב המגיד מיירי באינו מקפיד, וכנ"ל בדברינו, ע"י בשו"ת דברי יואל (סי' י"ט אות ז') שכתב ליישב בדרך אחר דברי הרב המגיד עם דברי הרמב"ם, ולחלק בין כלי שמלאכתו להיות ובין כלי שמלאכתו לאיסור.

דהרמב"ם מיירי במלאכתו לאיסור א"כ לאותו דבר שעומד הכלי להשתמש לא חזי בשבת וכל דמקפיד חל עליהו מוקצה מחמת חסרון כ"ס, אבל בכלי שמלאכתו להיות ועומד לסחורה אף שמקפיד להשתמש קודם מכירה אבל ברוצה ליקחנו לעצמו לחלוטין או למוכרו בשבת לאחרים בדרך היתר לזה מעולם לא הוקצה, ולזה כיוון הרב המגיד לדמותו לפירות, כמו בפירות דראויים לו לאכלם אם רוצה לזה לא הוקצה מעולם מש"ה מותר גם בטלטול, א"כ ה"ה בכלים העומדים לסחורה והוא כלי שמלאכתו להיות אה"נ כל זמן שלא יקחנו לעצמו

לחלוטין הוי מוקצה וגרע מפירות, אבל ברוצה ליקחנו לעצמו לחלוטין ל"ה מוקצה דמעיקרא לכך הוכן. ע"י שו"ת דברי נחמ"י (סי' כ') ולהלן סי' נ"ב) בזה.

ובן ראיתי בשו"ת יגל יעקב (ס"א סי' מ"ז) שכ' להתיר ליקח מהנות אנפילאות העומדים למכירה לחלוטין לעצמו או לאחרים ע"ש, וע"י עוד בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קמ"ח) שכתב כעין זה לענין היתר טלטול גט בשבת (אף דגט הוי מוקצה מחמת חסרון כ"ס) דכל שהותר הגירושין (משום שהוא שכיב מרע) מעיקרא לא הוקצה להשתשמות זה ליתנה לשם גירושין דהרי לזה עומד, אין בנתינת הגט איסור טלטול בשבת.

L

ייחוד מקום

בכל מקום שדנו בדין מוקצה מחמת חסרון כ"ס כתבו דקפיד עליהו ומיחד להו מקום, ויובן היטב דלכאורה כל כלי שמלאכתו לאיסור יש קפידא שלא להשתמש בהו דבר המחסרו ומקלקלו, וא"כ מ"ש מוקצה מחמת חסרון דקפיד עליהו, אלא עיקר החילוק דמוקצה מחמת חסרון כ"ס מקפיד ומיחד להו מקום, והיינו שלא רק שאינו משתמש תשמיש המקלקלו אלא אינו מניחו בידו כמו סכין של שחיטה וכדומה.

ובספר בית מאיר (סי' ט"י) הקשה מה"ט על הרמ"א דס"ל דכ"ס המיוחד למעות הוי מוקצה חסרון כ"ס הלא אינו מיוחד להו מקום, אלא לעולם הוא נושא אותה אצלו בצאתו ובבואו עכ"ד. ולענ"ד זה עצמו חשיבי כיחוד מקום דלעולם אינו מניחו מידו, כשאר כלים שמלאכתם לאיסור, אלא משמרו להיות קשור ומונח בכ"סו ושפיר חשיבי יחוד מקום.

מוקצה מחמת גו
שכ

בסי' רס"ו (סעי'
אגודה, וכ"ה

ששכח כ"סו עליו
יכול לילך בחדרו ב
עם חגורו וכי, עכ"ה
מוקצה מחמת גופו
בידו רשאי לטלטלו
דהלא המעות הוי ו
נעשית כ"סו להמע
לילך עם כ"סו כל ש
לטלטל למקום המו
(סו"י רס"ו סקי"ט
מטלטלו

והרבה גדולי אד
והאבן ה

הטהורה (סס סקכ"ג)
דדוקא בכלי שמל
לטלטלו בשבת לצו
דרכי יצחק דאין נ
הניטל, דאמרינן שז
מותר לטלטלו אח'
שהוכיחו התוס' ר"י
מחמת גופו דאין נ
חמיר טפי דאין הי
הותחל הטלטלו

ובשו"ע התניא

מחלוקת
בידו, והכריע לחוי
לטלטלו יותר ממו
בכ

והמשנה ברורה

מה ש
דדוקא בשכח עלי